

AVIASIYA TƏHLÜKƏSİZLİYİ

AUDIOMOTOR VƏ ORTA KVADRATİK GÖSTƏRİCİLƏRƏ
KORREKSİYAEDİCİ OKSİGENİN TƏSİRİ

A.M. Məmmədov, M.Y. Bloxin*, R.K. Abbasov, N.V. Əsədov

Milli Aviasiya Akademiyası, *Rusiya Federasiyası, İvanovo şəh., OOO Neyrosoft şirkəti

Təqdim olunan məqalədə dispetçer və pilotlar arasındakı radioəlaqələrdə işlənən sözlərin düzgün qavranılmaması səbəbindən baş verə bilən qəzaların qarşısını almaq üçün xüsusi psixofizioloji tədqiqatlar aparılıb. Bu tədqiqatlarda oksigenlə reabilitasiyaedici təsir nəticəsində audiomotor reaksiya sürətinin artması, ortakvadratik meyillənmə göstəricisinin azalması və sözlərin qavrayışında səhvlər sayının azalması müşahidə olunub.

Açar sözlər: audiomotor reaksiyalar, radioəlaqələr, oksigenin təsiri, korreksiya.

Mövzunun aktuallığı: Hal-hazırda insanda yüksək məsuliyyətli intellektual və psixoemosional gərginliklərin formalaşdığı peşə sahələrinin sayı artmaqdadır. Belə sahələrdən biri də Mülki Aviasiyadır. Mülki Aviasiyada fəaliyyət göstərən müxtəlif ixtisaslı insanların əməyi, xüsusilə də dispetçer və pilotların fəaliyyəti tədricən stabilləşən psixoemosional gərginliklərlə müşayiət olunur. Bu da gördükləri işin xüsusiyyətlərindən irəli gəlir. Onların əməyi yüksək-psixoemosional gərginlikli olmaqla yanaşı, reaksiya sürəti, dəqiqlik, məsuliyyət, diqqət, hafizə və s. kimi keyfiyyətlərin də yüksək səviyyədə olmasını tələb edir. Müasir mərhələdə peşə uzunömürlülüüyünün, fəaliyyətin səmərəliliyinin və təhlükəsizliyinin artırılması məsələləri pilot və dispetçerlərin fərdi keyfiyyətlərinin, psixi və funksional vəziyyətlərinin erkən diaqnostika metodlarının hazırlanması və təkmilləşdirilməsini, bu keyfiyyətlərin ekspert qiymətləndirməsini vacib edir. Bu məqsədlə ənənəvi metodlarla yanaşı müasir, çevik və geniş imkanlara malik proqram təminatlı avadanlıq və ləvazimatlardan da istifadə olunması vacibdir. Dünya praktikasında belə avadanlıqlardan istifadə olunması hallarına çox rast gəlinir.

Tədqiqatlar göstərir ki, aviasiyada baş verən qəza və hadisələrin böyük bir hissəsi (≈80%) insan amili səbəbindən yaranır. Müxtəlif ədəbiyyatlardakı araşdırmalara əsasən deyə bilərik ki, insanın "günahı"na görə baş verən aviasiya hadisələrindən qorunmağa, aviamütəxəssisin psixofizioloji xarakteristikasının öyrənilməsinə və formalaşdırılmasına yalnız kompleks, integrativ yanaşma yolu ilə nail olmaq olar [1-4].

Bildiyimiz kimi, uçuş zamanı dispetçerlərin və pilotların apardıqları radioəlaqələr zamanı yaranan səhvlər insan amili səbəbindən baş verən qəzaların sayında kifayət qədər yer tutur. Tərəfimizdən təqdim olunan məqalə aviasiyada dispetçer-pilot radorabitəsində insan amilinin neqativ təsirinin azaldılması istiqamətində tətbiq edilməsi nəzərdə tutulan metodikanın səmərəliliyini göstərir, korreksiyaedici təsir vasitəsi kimi oksigendən istifadənin əhəmiyyətini bir daha vurğulayır, onun pilot və dispetçer heyətinin audiomotor reaksiyasının bir sıra göstəricilərinə, eləcə də buraxılan səhvlərin azalmasına olan təsirinin araşdırıldığı eksperimentlərin nəticələrini şərh edir [1,2].

Qeyd edək ki, mərkəzi sinir sisteminin funksional vəziyyətinin obyektiv meyarları müxtəlif mürəkkəblik dərəcəli sensomotor reaksiyaların göstəriciləridir. Belə ki, sensomotor reaksiya vaxtı ən sadə və eyni zamanda kifayət qədər dəqiq neyrofizioloji göstəricilərdəndir, hansı ki, sinir proseslərinin sürət dinamikasını, onların keçirilməsini, senso-motor koordinasiya səviyyəsini, işgörmə qabiliyyətinin ümumi səviyyəsini və mərkəzi sinir sisteminin aktivliyini əks etdirir [2,3]. Funksional sistemlərin strukturunun və komponentlərinin gərginlik səviyyəsini sensomotor reaksiya növündən asılı olduğu müəyyənəşdirilmişdir, onun tətbiqi müəyyən iradi səylərlə bağlıdır və mərkəzi sinir sisteminin qeyri-spesifik və spesifik aktivləşməsi səviyyəsini əks etdirir. Eyni zamanda, göstəricilərin sürət və dəqiqliyinin diqqətdən, emosional amillərdən, narahatlıqdan, sinir-emosional gərginlikdən və fəaliyyətin ekstremal şəraitindən asılılığı aşkar edilmişdir.

Belə şəraitlərdə beynimizin oksigen çatışmazlığını çox kəskin şəkildə hiss etməsi hər kəsə məlumdur. Araşdırmalar göstərir ki, bir insan uzun müddət havasız otaqda gərgin psixoemosional şəraitdə olarkən təfəkkürün sürəti və itiliyi on dəfələrlə azalır. Zehni və emosional iş zamanı çox miqdarda oksigen sərf olunduğundan, havası ağır olan otaqda, açıq havanın sərbəst daxil ola bilmədiyi yerlərdə, qapalı otaqlarda insan diqqətini mərkəzləşdirə bilmir və əlavə oksigenə tələbat yaranır.

Oksigenlə kifayət qədər zəngin olmayan hava ilə tənəffüs insanın resurslarını azaldır, hipoksiya yaradır. Oksigen çatışmamazlığı əksər sistem və orqanların, o cümlədən, baş beyin, ciyərlər, qaraciyər, ürək-damar sistemi və s. fəaliyyətinə mənfi təsir göstərir. Ona görə də, oksigenlə zənginləşdirilmiş hava ilə tənəffüs etməklə bunun qarşısını tez bir zamanda və uzun müddətə almaq olar.

Beləliklə, "Vision Aire 5" oksigen konsentratorundan istifadə etməklə oksigenə olan ehtiyacı ödəyərək korreksiyaedici təsir göstərmək mümkündür. Onun təsirini psixofizioloji testlərlə qiymətləndirmək olar. Konsentratorla təsir etməklə neqativ vəziyyətlərin formalaşmasının əsasını təşkil edən insan amilinin psixofizioloji mexanizmlərini müəyyənləşdirmək, eyni zamanda sağlamlığa, fəaliyyətin səmərəliliyinə təsir edən orqanizmin müxtəlif funksiyalarının ilkin dəyişikliklərini aşkarlamaq imkanı əldə etmək mümkündür.

Bütün bunları nəzərə alaraq tərəfimizdən araşdırılan məsələlərin aktuallığı öz təsdiqini tapır.

Məqsəd və vəzifələr: Məqsəd HHIE səmərəliliyini təmin etmək üçün dispetçerlərin emosional gərginliyinin, yorğunluğunun, müxtəlif diskomfort vəziyyətlərinin aradan qaldırılması, bununla da səhv hərəkətlərinin qarşısının alınması üçün onlara müntəzəm nəzarət - korreksiya tədbirlərinin həyata keçirilməsindən ibarətdir. Bu məqsədə nail olmaq üçün müvafiq korreksiyaedici tədbir kimi oksigen konsentratoru "Vision AİRE 5" (ABŞ istehsalı) istifadə olunmuşdur.

Məlumdur ki, 90% enerji orqanizmə oksigendən daxil olur. Oksigen diqqət və hafizəni yaxşılaşdırır; qanı təmizləyir və immuniteti artırır; müalicəvi təsir göstərir, yuxunu, həzm prosesini, görməni yaxşılaşdırır, qocalma prosesini ləngidir; baş ağrısından, miqrendən qurtulmağa kömək edir; ürəyi möhkəmləndirir, ürək xəstəlikləri riskini azaldır; dözümlülüyü artırır; fiziki və zehni yükləndən sonra bərpaedici prosesləri sürətləndirir, yorğunluğun və emosional gərginliyin aradan qaldırılmasını gücləndirir; artıq çəkini azaltmağa kömək edir; çirklənmiş ətraf mühitin və havanın təsirini azaldır; sinir sistemini sakitləşdirir və stabilləşdirir; yaxşı əhval-ruhiyyəyə zəmanət verir.

Bundan başqa tədqiqatlar göstərir ki, həyatımızın hər 10 ili ərzində ağ ciyərlərin həcmi 5% azalır. Ağ ciyərlərin elastikliyinə azalması nəticəsində orqanizmə oksigen az daxil olur, bu şəraitdə orqanizmə tələb olunan oksigenin miqdarını normallaşdırmaq üçün tənəffüs etdiyimiz havanın tərkibindəki oksigenin konsentrasiyasını artırmaq lazımdır.

Metodika: Audiomotor reaksiyaların göstəricilərinin qiymətləndirilməsi insanın emosional-şəxsiyyət sferasının psixofizioloji cəhətdən öyrənilməsində xeyli dərəcədə informativdir. Tədqiqatın metodikasına audiomotor reaksiyaların göstəricilərini öyrənmək üçün "Psixotest" kompleks qurğusu, 50 sözdən ibarət imla testi, dərmanlırsız korreksiya tədbirləri görmək üçün "Vision AİRE 5" (ABŞ istehsalı) oksigen konsentratoru daxildir.

Qarşıya qoyulan məqsədin araşdırılması istiqamətində Milli Aviasiya Akademiyasının Aeronaviqasiya kafedrasının nəzdində yerləşən "İnsan Amili" laboratoriyasında "Neyrosoft" firmasından (Rusiya Federasiyası) alınmış "NS-Psixotest" psixofizioloji kompleksi bazasında adı çəkilən müəssisənin mütəxəssisləri ilə birlikdə qoyulmuş məsələ əsasında, "Audiomotor reaksiyalar" testinin modifikasiya olunmuş yeni proqram təminatı çərçivəsində "Səsli düzəliş sınağı" adlı test proqramlaşdırılmış və ondan istifadə etməklə təcrübə işləri aparılmışdır.

Aparılan təcrübənin əsas məqsədi ondan ibarətdir ki, eksperimentlərə cəlb olunanlarla "Səsli düzəliş sınağı" adlı test və imla formasında diktə edilən "Sözlərə sadə reaksiya" adlı test əvvəlcə fon rejimində, yəni heç bir korreksiyaedici təsir olmadan adi şəraitdə keçirilir və hər iki testin nəticələri qeydə alınır.

Eksperimentə cəlb olunanların psixofizioloji göstəricilərinin fon rejimində hansı səviyyədə olması müəyinə edildikdən sonra müvafiq korreksiyaedici tədbir kimi "Vision AİRE 5" (ABŞ

istehsalı) oksigen konsentratorundan istifadə olunmuşdur. Eksperimentə cəlb olunanlara kreslodə oturaraq rahat şəkildə 7-10 dəqiqə ərzində konsentrasiyalaşdırılmış oksigenlə tənəffüs etmə imkanı yaradırıq. Sonra isə qeyd etdiyimiz testlərlə bir daha müayinə aparılır və alınan nəticələr qeyd olunur. Oksigen təsirindən sonra alınan nəticələrlə oksigen təsirindən əvvəlki nəticələr müqayisə edilir. Aparılan təcrübələrdə hər bir sınağa məruz qalan şəxs üçün sözlərə verilən reaksiya sürəti, orta kvadratik meyllənmə, səhvlər sayı kimi göstəricilərin oksigen təsirindən əvvəl və sonra dəyişmə dinamikasını izləyərək, müsbət tendensiyaların hansı səviyyədə olması dəyərləndirilir [5].

Laborator şəraitdə aparılan təcrübələr real iş şəraitində aparılan radiodanışıqların müəyyən dərəcədə əvəzi kimi şərti olaraq qəbul edilir, yəni bu eksperimenti ona görə aparmışıq ki, qarşı tərəfin deyilən sözləri necə qavraması əsasında nəticə çıxaraq [6].

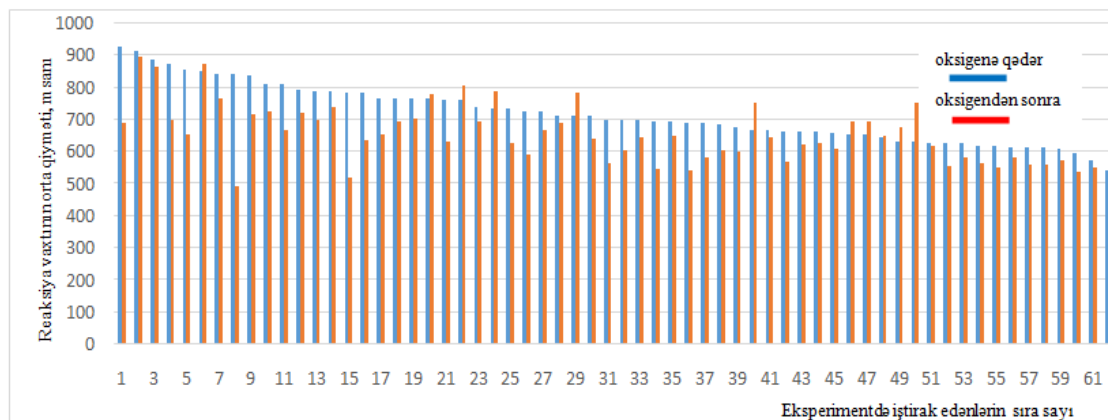
Təcrübələr proqram şəklində avtomatlaşdırılaraq aparılır, bu o məqsədlə edilir ki, testi aparan şəxsin subyektiv və obyektiv səbəblərdən qeyri-dəqiqliyə yol verməsinin qarşısı alınsın. Yoxlanılan şəxslərin psixofizioloji durumunu araşdırmaq üçün bu proqramlar əlverişli bir vasitədir.

Aparılan tədqiqatlar: Məlumdur ki, dispetçer və pilot arasındakı radiodanışıqların səhvsiz qəbulu və ötürülməsi tələb olunur, bu da hava gəmisinin səmərəli idarə edilməsində və HHİE-də vacib şərtlərdən biridir. Bu istiqamətdə tədqiqatlar aparmaq üçün avtomatlaşdırılmış "Psixotest" kompüter kompleksinin köməyi ilə eksperimentlər aparılmışdır. Eksperimentlərə "şərti operator" qismində dispetçer və pilot ixtisasları üzrə təhsil alan tələbələr cəlb edilib. Heç bir əlavə təsir edilmədən, yəni adi şəraitdə əvvəlcə yoxlanılan şəxslərlə "Səsli düzəliş sınağı" testi aparılır. Bu testin köməyi ilə dispetçerin və ya pilotların radiodanışıqlar zamanı işlətdikləri sözlərin necə qavranılmasını, ötürükləri (yəni reaksiya vermədikləri) sözləri müəyyən etmək üçün radiodanışıqlarda ən çox işlədilən ixtisas sözlərindən ibarət olan, ingilis dilində 200 sayda sözlərdən tərtib edilmiş mətn kompüter vasitəsi ilə təxminən 5-6 dəqiqə ərzində imla şəklində səsləndirilir [7]. Təcrübədən keçən şəxs səsləndirilən sözlər fonunda qabaqcadan şərtləndirilmiş müəyyən bir sözə - məsələn, "eşalon" sözünə eşitdiyi anda dərhal reaksiya verməlidir, həmin söz testin icra müddəti ərzində dəfələrlə (razılaşdırılmış sayda) müxtəlif period üzrə səsləndirilir. Həmin sözə reaksiya verilməsi üçün kompüterin klaviaturasının müvafiq düyməsi basılmalıdır. Testin əsas qiymətləndirmə meyarı olaraq şərtləndirilmiş qaydada hər hansı sözə periodik olaraq verilən **reaksiya vaxtlarının orta qiyməti** götürülmüşdür. Yoxlanılan şəxs üçün bu göstərici nə qədər az olarsa onun diqqət, qavrayış və digər vacib keyfiyyətlərinin yüksək olması aydın olur. Digər meyarların da dəyişmə dinamikasının izlənməsi də heç də az əhəmiyyət kəsb etmir. Ona görə də, **orta kvadratik meyllənmələr** və **səhvlərin ümumi sayı** kimi göstəricilərin də təhlil edilməsini məqsədəuyğun hesab edirik. Bu testlə yanaşı yoxlanılan şəxslərlə ikinci bir test - "Sözlərə sadə reaksiya" adlı testi aparılır. Bu zaman dispetçer-pilot danışıqlarında ən çox istifadə olunan, ingilis dilində 50 sayda ixtisas sözlərindən ibarət imla mətni 2 dəqiqə ərzində onlara oxunur. Testin əsas qiymətləndirmə meyarı olaraq təcrübədən keçənin **buraxdığı səhvlərin sayı, eləcə də qavramayaraq ötürdüyü sözlərin sayı** hesablanaraq götürülür və bu sayın normativ say həddinə uyğun olub-olmaması araşdırılır. Sözsüz ki, buraxılan səhvlər sayının az olması yoxlanılan şəxsin psixofizioloji keyfiyyət göstəricilərinin üstün olmasına dəlalət edir. Qeyd edilən şərtlər daxilində aparılan eksperimentlərin nəticələrini "oksigen təsirinə qədərki nəticələr" kimi, eksperimentlərin aparıldığı rejimi isə "fon rejimi" adlandırmışıq.

Eksperimentə cəlb olunanların psixofizioloji göstəricilərinin fon rejimində hansı səviyyədə olması müayinə edildikdən sonra müvafiq korreksiyaedici tədbir kimi "Vision AİRE 5" oksigen konsentratorundan istifadə olunmuşdur. Eksperimentə cəlb olunanlara kreslodə oturaraq rahat şəkildə 7-10 dəqiqə ərzində konsentrasiyalaşdırılmış oksigenlə tənəffüs etmə imkanı yaradırıq. Sonra isə yenidən həmin testlərlə onların hər biri ilə bir daha müayinələr aparılmış və alınan nəticələr qeydə alınmışdır. Oksigen təsirindən sonra alınan nəticələrlə oksigen təsirindən əvvəlki nəticələr müqayisə edilmişdir. Aparılan təcrübələrdə hər bir sınağa məruz qalan şəxs üçün **sözlərə verilən reaksiya sürəti, orta kvadratik meyllənmə, səhvlər sayı** kimi göstəricilərin oksigen təsirindən əvvəl və sonra dəyişmə dinamikasını izləyərək, müsbət tendensiyaların hansı səviyyədə olması dəyərləndirilir.

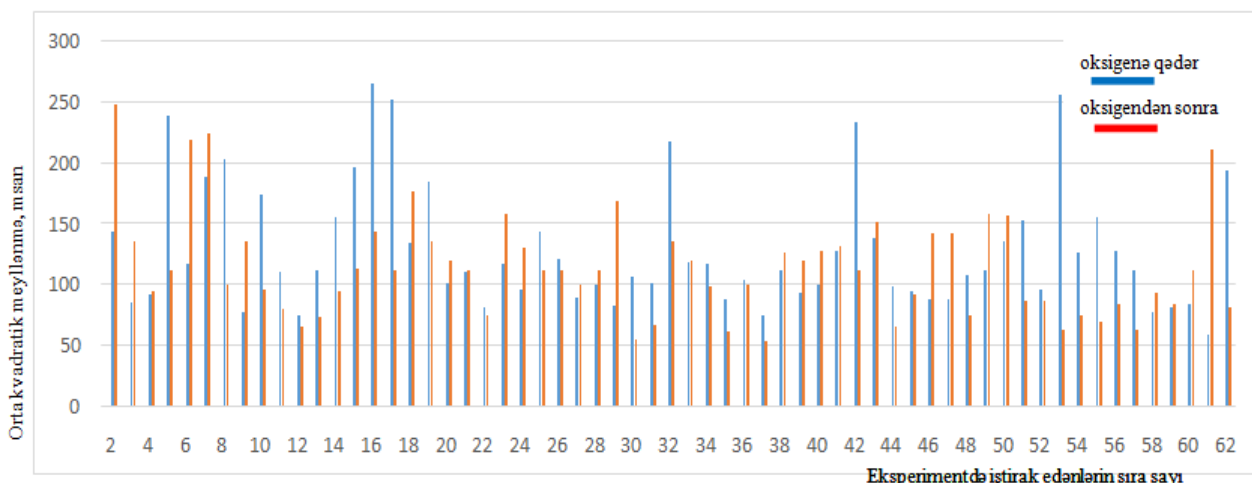
Aparığımız təcrübələrdə ardıcıl şəkildə iştirak edən 68 nəfərlə “Səsli düzəliş sınağı” testi üzrə nəticələr tamamlanmışdır və şəkil 1, 2 və 3-də müxtəlif meyarlar üzrə oksigen təsirindən əvvəl və sonrakı göstəricilər qrafiki olaraq təsvir edilmişdir.

Oksigendən sonra aparılan təcrübələrin nəticəsinə əsasən qeyd edə bilərik ki, təcrübədən keçən şəxslərdə bütün göstəricilər üzrə müəyyən faizlə müsbət dəyişikliklər müşahidə olunur. Qrafiklərdən də aydın görünür ki, aparılan təcrübələrin oksigendən sonrakı və əvvəlki göstəriciləri arasında müsbət istiqamətli fərq yaranır. Deməli, oksigen qəbulu müsbət təsir göstərir, bu da radioəlaqələrin səmərəliliyini artırmaq ehtimalını yüksəldir və insan amili səbəbindən baş verə biləcək səhvlərin qarşısını almağa kömək edir.

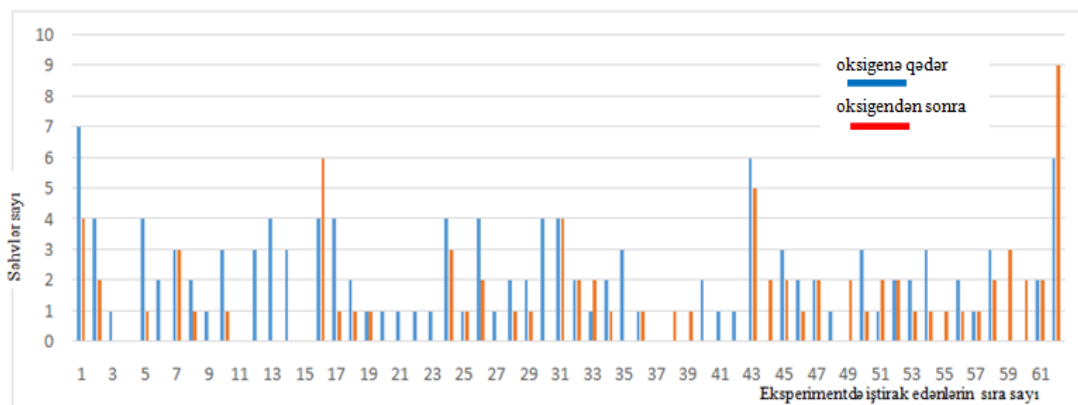
Şək.1. “Səsli düzəliş sınağı” testi üzrə reaksiya vaxtının orta qiymətinin oksigen təsirindən əvvəl və sonrakı göstəriciləri qrafiki

Şəkil 1-də “Səsli düzəliş sınağı” testi üzrə alınan nəticələrdə **reaksiya vaxtının orta qiymətinin** oksigen təsirindən əvvəl və sonrakı göstəricilərinin dəyişməsi qrafiki əks olunmuşdur. Şəkildən görüldüyü kimi yoxlanılan şəxslərin sözlərə verdiyi reaksiya vaxtlarının orta qiymətləri tərəfimizdən məqsədli şəkildə azalan sıra ilə yerləşdirilib.

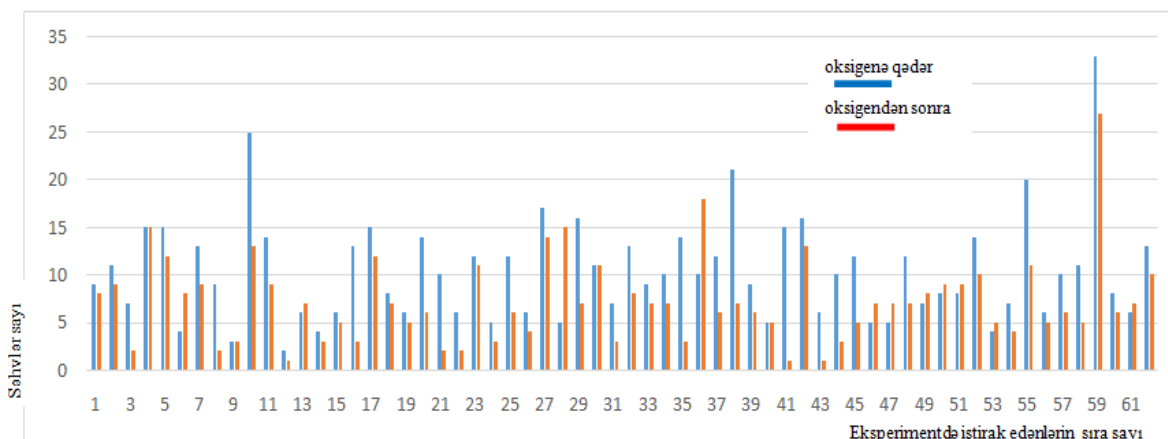
Şək.2. “Səsli düzəliş sınağı” testi üzrə ortakvadratik meyllənmənin oksigen təsirindən əvvəl və sonrakı göstəriciləri qrafiki

Şəkil 2-də “Səsli düzəliş sınağı” testi üzrə alınan nəticələrdə **ortakvadratik meyllənmənin** oksigen təsirindən sonrakı göstəricilərinin dəyişməsi qrafiki əks olunmuşdur. Qrafikdən müşahidə olunur ki, oksigen təsirindən sonra **ortakvadratik meyllənmənin** səviyyələri əsasən aşağı düşmüşdür.

Şək.3 “Səsli düzəliş sınağı” testi üzrə ümumi buraxılan səhvlər sayının oksigen təsirindən əvvəl və sonrakı göstəriciləri qrafiki

Şəkil 3-də “Səsli düzəliş sınağı” testi üzrə alınan nəticələrdə ümumi buraxılan səhvlər sayının oksigen təsirindən sonra azalması müşahidə olunur.

Şək.4 “Sözlərə sadə reaksiya” testi üzrə buraxılan səhvlər sayının oksigen təsirindən əvvəl və sonrakı göstəriciləri qrafiki

Şəkil 4-də “Sözlərə sadə reaksiya” testi üzrə alınan nəticələrdə buraxılan səhvlər sayının oksigen təsirindən sonra azalması əks olunmuşdur.

Yuxarıdakı qrafiklər əsasında reaksiya vaxtının orta qiymətləri, orta kvadratik meyillənmələr, səhvlər sayı hesablanaraq nəticələr cədvəl 1-də verilmişdir.

Cədvəl 1

Oksigendən sonra yoxlanılan göstəricilərin nəticəsi

TENDENSIYA GÖSTƏRİCİLƏR	TENDENSIYA		
	Sabit qalır	Azalarq yaxşılaşır	Artaraq pisləşir
“Səsli düzəliş sınağı” testi üzrə reaksiya vaxtının orta qiymətinin oksigen təsirindən sonrakı göstəricisi	0 nəfər 0%	55 nəfər 81%	13 nəfər 19%
“Səsli düzəliş sınağı” testi üzrə orta kvadratik meyillənmənin oksigendən sonrakı göstəricisi	0 nəfər 0%	37 nəfər 55%	31 nəfər 45%
“Səsli düzəliş sınağı” testi üzrə oksigen təsirindən sonrakı ümumi buraxılan səhvlər sayı	15 nəfər 22%	40 nəfər 59%	13 nəfər 19%
“Sözlərə sadə reaksiya” testi üzrə (50 sözdən ibarət imla) oksigen təsirindən sonrakı səhvlər sayı	4 nəfər 6%	52 nəfər 76%	12 nəfər 18%

Cədvəldən bütün göstəricilər üzrə qanunauyğunluqların olması müşahidə olunur. Deməli bu da mərkəzi sinir sistemində oyanma və ləngimə proseslərinin tarazlığının dəyişməsi və baş verən aktivliyin daha səmərəli müəyyən tendensiya təşkil etdiyini göstərir. Belə tendensiya, nəticə etibarilə qavrama və müşahidəçilik keyfiyyətinin artmasına, hafizə və diqqətin, xüsusilə qısamüddətli, operativ hafizənin səviyyəsinin, yeni koqnitiv göstəricilərinin keyfiyyətinin artmasına dəlalət edir. Bunlar da səmərəli fəaliyyət göstərməyin vacib şərtlərindəndir. Bütün nəticələri ümumiləşdirərək belə qənaətə gəlmək olar ki, oksigenin təsiri nəticəsində eksperimentə cəlb olunanların böyük əksəriyyətində testlərin icra nəticələri yüksəlib, eyni zamanda, müayinə olunanlarla aparılan sorğu nəticəsində əhval ruhiyyənin yüksəlməsi, yorğunluğun azalması, qavrayışın güclənməsi, kənar qıcıqlara reaksiyaların azalması da müşahidə olunub.

Nəticə

Korreksiyaedici oksigen təsiri nəticəsində audiomotor reaksiya sürəti artaraq ortakvadratik meyllənmələrin (dispersiya) və buraxılan səhvlərin sayının azalması ilə müşayiət olunur. Beləliklə, oksigenlə tənəffüs edən dispetçerin informasiyanı səhvsiz və operativ şəkildə qəbul etmə ehtimalı artır və bu da HHIƏ səmərəliliyinin artırılmasına gətirib çıxarır.

ƏDƏBİYYAT

1. Милов В.Н., Шляхтин Г.С. Измерение времени сенсомоторных реакций человека Методические указания к лабораторным работам по курсу “Общий психологический практикум” (Тема I. Психомоторика).
2. Никандров В.В. Психомоторика: учеб. пособие / СПб.: Речь, 2005. – 104 с.
3. Разумникова О.М.: Отражение личностных свойств в функциональной активности мозга. - Новосибирск: Наука, 2005.
4. Рыбников О.Н.: Психофизиология профессиональной деятельности. - М.: Академия, 2010.
5. Aviation English for ICAO compliance, Macmillan, Henry Emery and Andy Roberts with Ruth Goodman and Louis Harrison Oxford -OX4 3PP. 2012.
6. Monan W.P. The hearback Problem // FAF 32 nd Ann. Corp. Av. Saf. Sem. April 15-17, 1987, San Francisco.
7. CAST: Commercial Aviation Safety Team. Process for Conducting measurement and Data analysis Teams (JIMDATs), DRAFT, June 2004.(P.126).

ВЛИЯНИЕ КОРРЕЦИРУЮЩЕГО КИСЛОРОДА НА АУДИОМОТОРНЫЕ И СРЕДНЕ-КВАДРАТИЧЕСКИЕ ПОКАЗАТЕЛИ

А.М. Маммадов, М.Я. Блохин, Р.К. Аббасов, Н.В. Асадов

В предложенной статье, связанной с исследованием проблемы возникновения и предотвращения авиационных происшествий и катастроф, из-за возможных ошибок при восприятии слов и предложений в радиосвязи между пилотом и диспетчером, проведены специальные психофизиологические эксперименты. В этих исследованиях в результате реабилитационных воздействий с кислородом наблюдалось повышение скорости аудиомоторной реакции, снижение показателя среднеквадратического отклонения и снижение количества ошибок при восприятии слов.

Ключевые слова: аудиомоторные реакции, радиосвязь, влияние кислорода, коррекция.

INFLUENCE OF CORRECTIVE OXYGEN ON AUDIOMOTOR AND RMS INDICATORS**A.M. Mammadov, M.Y. Bloxin, R.K. Abasov, N.V. Asadov**

In the proposed article related to the study of the problem of the emergence and prevention of aviation accidents and disasters, special psychophysiological experiments were conducted, due to possible mistakes in the perception of words and suggestions in the radio communication between the pilot and the dispatcher. In these studies, as a result of rehabilitation effects with oxygen, an increase in the speed of the audio-motor reaction, a decrease in the standard deviation, and a decrease in the number of errors in the perception of words were observed.

Key words: audio motor reactions, radio communication, oxygen effect, correction.